

कालिका नगरपालिका

कालिका नगरपालिकाको आ.व. ०७९/०८० को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

श्री नगर उपप्रमुखज्यू

नगरसभाका सदस्यज्यूहरु

1. नेपालको संविधान जारी भएपछि दोस्रो पटक स्थानीय तह र वडा तहको निर्वाचन सम्पन्न भई कालिका नगरपालिकामा आगामी पाँच वर्षको लागि जनप्रतिनिधिको छनौट भएको छ। निर्वाचनलाई सफलतापूर्वक सम्पन्न गराउने निर्वाचन आयोग, सहयोग गर्ने राष्ट्रसेवक कर्मचारी, सुरक्षा निकाय तथा यस कार्यमा संलग्न राजनैतिक दल, संघसंस्था र कालिकावासी सबैमा नगरपालिका हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछ ।
2. जनचाहना अनुरूप नागरिकको घरदैलोमा सेवाप्रवाह गर्ने आधारस्तम्भ नै नगरपालिका भएको हुनाले निर्धारित समयमा नै भएको निर्वाचनले थप दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको चाहना पूरा गर्ने दिशामा अग्रसर रहन प्रेरित गरेको छ ।
3. कालिका नगरपालिकाको विकास र समृद्धिमा संस्थापक जनप्रतिनिधिज्यूहरुको नेतृत्वमा नीतिगत र कानूनी पुर्वाधारको निर्माण, संस्थागत संरचनाको व्यवस्थाका साथै भौतिक पुर्वाधारहरुको निर्माणमा उल्लेखनीय योगदान भएको छ । पाँच वर्षको अवधिभरी अहोरात्र खटिनुहुने नगर प्रमुख, उपप्रमुख, वडाध्यक्ष, कार्यपालिका सदस्य, वडासदस्य लगायत सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरु प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।
4. मिति २०७२ असोज १ गते स्थानीय सरकारको रूपमा स्थापित कालिका नगरपालिका नगरबासी जनताको सार्वभौम अधिकार, स्वतन्त्रता र स्वःशासनको अधिकारलाई आत्मसात गर्दै, नगरबासीहरुको समृद्धि र सुशासन सहितको समग्र विकासको चाहनालाई हृदयंगम गर्दै, समाजमा रहेका सबै प्रकारका विभेदको अन्त्य गर्दै बहुजातिय, बहुसाँस्कृतिक, बहुधार्मिक तथा भौगोलिक विविधतायुक्त नगरपालिकाको विशेषताहरुलाई आत्मसात गरी विविधता सहितको एकता र ऐक्यवद्ध सामाजिक संरचना र सहिष्णुता र सद्भावलाई प्रवर्धन गरी आर्थिक, सामाजिक रूपमा समृद्ध सामाजिक न्याय सहितको अनुकरणीय नगरपालिका निर्माण गर्ने संकल्पका साथ अगाडी बढिरहेको छ । विकास प्रतिको चाहना, दूरदृष्टि सहितका विकासका योजनाहरु, विकासमा जनताको सहभागिता, सन्तुलित राजनीतिक सम्बन्ध,सहकारी सार्वजनिक निजी साझेदारी, जनमुखी, स्वच्छ र उत्तरदायी प्रशासन मार्फत नगरपालिकालाई बैभवशाली र समृद्ध स्थानीय तहको रूपमा स्थापित गर्ने दिशामा कालिका नगरपालिका अगाडि बढेको छ ।

5. नेपाली जनताको लोकतान्त्रिक गणतन्त्र, समानता र विकासको चाहना अनुरूप पटक पटक भएका विभिन्न आन्दोलनका कारण लोकतान्त्रिक मुल्य एवं मान्यतालाई आत्मसात गर्दै राज्य प्रणालीको क्रमश रुपान्तरण हुँदै आएको छ । राज्य प्रणालीको रुपान्तरणसँगै एकात्मक, केन्द्रिकृत ढाँचाको स्वरूपमा आमूल परिवर्तन गरी संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था स्थापनाका क्रममा जीवन उत्सर्ग गर्ने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिदहरु प्रति श्रद्धासुमन अर्पण गर्नुका साथै वेपत्ता तथा घाइतेहरुको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु । यस क्रममा अगुवाई गर्नुहुने सम्पूर्ण अग्रजहरुको योगदानको उच्च सम्मान गर्न चाहन्छु ।
6. तीन वर्षदेखि विश्वव्यापी रुपमा फैलिएको कोभिड १९ महामारीको प्रभाव सामान्य बन्दै गएको छ । नगरपालिकाले चालेको प्रभावकारी कदमबाट यसको रोकथाम, उपचार र नियन्त्रण सम्भव भएकोले सबैको संयुक्त प्रयासबाट यस खालका महामारीबाट सृजित प्रतिकूल परिस्थितिको सामना गर्न सकिन्छ भन्ने दृढ विश्वास लिएको छु । कोभिड-१९ का कारण नगरपालिकाको शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, मानव विकास लगायतका क्षेत्रमा प्रतिकूल प्रभाव परेकोले आगामी वर्ष यी क्षेत्रको विकास र उन्नयनलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।
7. कालिका नगरपालिकाको आर्थिक र सामाजिक विकासको लागि पञ्चवर्षीय आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेछ । कृषि क्षेत्रलाई आर्थिक विकासको प्रमुख संवाहकको रुपमा अघि बढाई उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धिका कार्यक्रम मार्फत नगरवासीको आर्थिक उत्थानशीलता बढाउनुपर्नेछ । मानव पूँजी निर्माणलाई केन्द्रमा राखी शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा प्राथमिकताका साथ कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । साथै निर्माणाधीन र निर्माण सम्पन्न पुर्वाधारहरुको दिगोपना सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ । त्यसैले यी विषयहरुलाई केन्द्रविन्दुमा राखेर आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न जोड दिएको छु ।

नगरसभाका सदस्यज्यूहरु,

अब म यस कालिका नगरपालिकाको आर्थिक बर्ष २०७९/०८० का लागि तय गरिएका वार्षिक विकासका नीतिहरुलाई यहाँहरु समक्ष प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

कृषि तथा पशुपन्ध्री

8. कृषि क्षेत्रलाई आर्थिक विकासको प्रमुख संवाहकको रूपमा लिई कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्न कृषकहरूलाई मल बिउ वितरणमा अनुदान, प्राविधिक सहयोग र साना तथा मझौला सिँचाई आयोजना सञ्चालन गर्ने नीति लिईने छ ।
9. परम्परागत एवं निर्वाहमुखी कृषि तथा पशुपालनलाई व्यवसायिकरण गर्दै नगरबाट कृषि तथा पशुपन्ध्रीजन्य उत्पादन निर्यातमा सहजीकरण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
10. पशुपन्ध्री रोगहरूको रोकथाम नियन्त्रण गरि स्वच्छ उत्पादनमा जोड दिई पशुपन्ध्रीलाई खोप तथा औषधी उपकरणको व्यवस्था मिलाईने छ ।
11. कृषि उपजको बजारसम्म पहुँच स्थापना गर्न सहकारी क्षेत्रसंग सहकार्य गरिने छ ।
12. कृषि उत्पादन अधिक हुने समयमा कृषि उपजले बजार मुल्य नपाउने र कृषकहरूले न्यून मुल्यमा नै उत्पादित वस्तु बिक्री गर्नु पर्ने अवस्थाको अन्त्य गर्न कृषि सहकारी संस्थाहरूको साझेदारीमा कृषि उपज प्रशोधन मार्फत मुल्य अभिवृद्धि (Value Add) गरी बिक्री वितरण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिईने छ ।
13. कृषकहरूलाई घरदैलोमा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने कार्यलाई यस बर्ष पनि निरन्तरता दिईने छ ।
14. कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण गर्न यान्त्रिक उपकरण खरिदमा अनुदान दिने नीतिलाई निरन्तरता दिईने छ ।
15. व्यवसायिक रूपमा कृषि उत्पादन गरी रोजगारी तथा स्वरोजगार सृजना गर्ने र सामूहिक खेती गर्ने कृषक समूहहरूलाई विशेष अनुदान दिईने छ ।
16. जग्गा भाडामा लिई सामूहिक खेती तथा बोरिंग सिँचाई प्रणालीबाट खेती गर्ने कृषकलाई लाग्ने बिद्युत महसुलमा आंशिक अनुदान दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
17. पशुपन्ध्रीजन्य उत्पादन गर्ने कृषकहरूलाई प्राविधिक सहयोग र गोठ/खोर सुधार कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ ।
18. पशुपन्ध्री जन्य उत्पादनलाई बजारसम्म पहुँच बढाउन र उत्पादनको प्रशोधन गर्ने कार्यमा सहकारी संस्थाहरु संग सहकार्य गरिनेछ ।
19. कृषि तथा पशुपालन व्यवसायलाई रोजगारीको महत्वपूर्ण क्षेत्रको रूपमा विकास गर्न नमूना परियोजना संचालन गर्ने नीति लिईने छ ।
20. कृषि तथा पशुपन्ध्री व्यवसाय संचालन गर्ने कृषकलाई व्यवसाय करमा दिईदै आएको छुटलाई निरन्तरता दिईने छ ।

21. कृषि जन्य उत्पादन (दुध) लाई प्रशोधन गरी विभिन्न परिकार तयार गर्नका लागि आवश्यक पर्ने उपकरण खरिदमा अनुदानको व्यवस्था मिलाईने छ ।
22. "पशुमा नश्ल सुधार, उत्पादकत्व बृद्धिको आधार " भएकोले गाई भैंसी र बाखाको कृतिम गर्भाधान कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी नश्ल सुधार पशुहरुको संख्या बृद्धिमा जोड दिईने छ ।
23. कृषकको लागतमा कमी ल्याई पशुजन्य उत्पादनको लागि खुला क्षेत्रमा घाँसको विकास गर्न जोड दिईने छ । यसको लागि घास तथा बिउ/ बेर्नामा अनुदानको व्यवस्था मिलाईने छ ।
24. निर्वाहमुखी कृषकलाई व्यवसायिक बनाउनका लागि प्रोत्साहन स्वरूप दिदै आएको अनुदानलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
25. दुग्ध उत्पादक कृषकहरुलाई प्रोत्साहनको लागि दुध उत्पादनको आधारमा दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था मार्फत प्रति लिटर रु १ का दरले अनुदान दिईनेछ ।
26. कृषि तथा पशुपालन कार्यलाई उद्यमशिलाताको रूपमा स्थापना गर्ने तथा नयां प्रविधिको लागि तालिम गोष्ठी भ्रमण जस्ता कार्यक्रम संचालन गर्नुका साथै व्यवसायिक फर्महरुलाई यन्त्रिकीकरण गर्न अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
27. उन्नत पशु आहारको बिउ/बेर्नाको श्रोत केन्द्र स्थापना गरी संचालन गर्न समूह/सहकारीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
28. पशुसेवामा संलग्न सरकारी तथा निजी स्तरका प्राविधिकहरुलाई ज्ञान, सीपको लागि तालिम एवं अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था मिलाईने छ ।
29. अधुरा सिंचाई तथा सतही सिंचाईलाई प्राथमिकता दिई कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
30. दुग्धजन्य, पशुजन्य, फलफूल तथा तरकारी उत्पादक कृषक, सहकारी र बजारवीचको उचित मूल्य श्रृंखला (Value Chain) कायम गरी उत्पादनको यथोचित मूल्य प्रदान गर्न नगरपालिकाबाट संघीय, प्रादेशिक तथा स्थानिय कानून बमोजिम सहजीकरण र नियमनका उपायहरु अवलम्बन गरिनेछ ।
31. कृषि खेतीलाई व्यवसायीकरण, बजारीकरण र बिस्तारीकरणको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार सिंचाई,शितगृह,संकलन केन्द्र र सामुहिक खेती तथा कृषि सञ्जालीकरण मार्फत नगरपालिका क्षेत्रभित्र कृषि उत्पादनको प्रवर्द्धनमा जोड दिने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
32. अनुसन्धानबाट सिफारिस भई आएका नयां कृषि प्रविधिहरुको बिस्तारका लागि थोपा सिंचाई, मल्लिङ प्लाष्टिक, पोलिहाउस, सामुदायिक नर्सरी स्थापनाका लागि अनुदान तथा

प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइनेछ । कृषि सामाग्री (बिउ विजन) अनुदानमा वितरण गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

33. माटो परिक्षण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित सबै सरोकारवालाहरूसंग समन्वय गरिनेछ ।

34. कृषि क्षेत्रमा बढ्दो विषादी प्रयोगलाई न्युनीकरण गर्न सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

35. व्यवसायिक तरकारी तथा फलफूल उत्पादनलाई थप प्रभावकारी बनाउन प्राविधिक सहयोग, गूणस्तरिय बिउ विजन/बिरुवा, भण्डारण तथा बजारीकरणमा आवश्यक सहयोगको व्यवस्था मिलाइनेछ । नगरपालिकाभिन्न पुष्प व्यवसाय प्रवर्द्धनको लागि टोल विकास संस्थाहरूसंग सहकार्य गरिनेछ ।

36. खेतीयोग्य जमिनको उत्पादन बृद्धिका लागि मल विउको अभाव हुन दिईने छैन । रासायनिक मल तथा विषादीको प्रयोगले मानव स्वास्थ्य लगायत वातावरणलाई समेत असर पुग्ने भएकोले त्यसको सट्टामा प्राङ्गारिक मल विषादिको प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।

37. बाली संरक्षण र उत्पादनोपरान्त क्षती न्युनिकरणका लागि कृषकहरूलाई विभिन्न प्रविधि र सिप बिकास तालिम आयोजना गरिनेछ ।

38. प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तर्गतका पकेट क्षेत्र (तरकारी, मौरीपालन, केरा, च्याउ) सन्चालनका लागि तोकिएको मापदण्ड र कार्यविधि बमोजिम कार्यान्वयन गरिने छ ।

39. नगरपालिकालाई फलफूल उत्पादनमा क्रमश आत्मनिर्भर बनाउन भूमि बिहिन एवं सिमान्तकृत जनशक्तिलाई रोजगारीको अवसर प्रदान गर्न एवं खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्नको लागि निजी, ऐलानी तथा पर्ति बाँझो जमिनमा सामुहिक फलफूल खेती कार्यक्रम सन्चालन कार्यविधि बनाई "फलफूल दशक बिरुवा रोपण" कार्यक्रम सरोकारवाला सबैको सहभागितामा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

40. मकै खेती प्रवर्द्धनको लागि कार्यविधि बमोजिम निजी क्षेत्रको समेत संलग्नतामा उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरणका क्षेत्रमा उत्पादक कृषक, कृषक समूह/सहकारीको प्रत्यक्ष सहभागितामा कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ । माटोको भौतिक तथा रासायनिक गुण सुधार गर्न माटो परिक्षण कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

41. मौरी पालन व्यवसाय तथा केरा कागती खेती प्रवर्द्धनको लागि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

42. बढ्दो विषादी प्रयोगलाई निरत्साहन गरी कृषिवालीमा विषादी न्युनीकरण गर्न एग्रोभेटहरुको अनुगमनलाई तीब्रता दिइनेछ । साथै प्राङ्गारीक खेति प्रणालीलाई जोड दिइनेछ ।

43. पुष्प व्यवसाय फलफुल तथा नर्सरी लाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

उद्योग, रोजगारी र सिप विकास

44. दुधलाई प्रशोधन गरी दुग्धजन्य परिकार उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्न चाहने उद्यमीहरुलाई तालिमको व्यवस्थागर्नुको साथै स्थानीय कर सहूलियत दिइने र आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माणमा समेत सहयोग गरिनेछ ।

45. नगरक्षेत्रमा बेरोजगारहरुको तथ्याङ्क संकलन गरी व्यक्तिको क्षमता अनुसार वायरिङ्ग, प्लम्बिङ्ग पेन्टिङ्ग, डकर्मी, सिकर्मी, ड्राईभिङ्ग, ब्युटीपार्लर, मोबाईल मर्मत, सिलाई कटाई र हस्तकलाका सामान बनाउने लगायत मागमा आधारित सिप विकासका तालिमहरु प्रदान गरिने छ ।

46. नगरपालिका भित्रका सहकारी, बाणिज्य बैंक, विकास बैंक लगायतका वित्तिय संस्थाहरुसँग सहकार्य गरी लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरुलाई लघु वित्त, लघु कर्जा लगायतका वित्तिय सेवा प्रदान गरी स्वरोजगार बन्न प्रेरित गर्ने र सीपमा आधारित श्रममूलक उद्योगहरुको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

47. संघीय सरकारबाट हस्तान्तरण भई आएको गरिबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम मार्फत साना तथा लघु उद्यमको विकास गरी दलित उत्पीडित तथा विपन्न समुदायको जीविकोपार्जन र आर्थिक विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

48. उद्यम विकासको लागि स्थानीय युवाहरुलाई मार्गदर्शन गर्न र उद्योग स्थापना, सञ्चालन र लागत प्रतिफल दरका विषयमा जानकारी गराउन लघु तथा साना उद्यमसँग सम्बन्धित विज्ञ तथा उद्यमीहरु सहितको टोलीबाट अध्ययन गराई उद्यमहरुको विस्तृत स्किम सहितको उद्यम प्रोफाईल तयार गरिनेछ ।

49. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत रोजगारी सृजना हुने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।

50. नगर क्षेत्रमा उद्योग स्थापना र संचालन गर्ने कार्यमा निजी क्षेत्र संग सहकार्य गरिनेछ । औद्योगिक ग्राम निर्माण गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ । कृषिमा आधारित उद्योग स्थापना गर्न प्राथमिकता दिइनेछ ।

51. स्थानीय उद्योगका लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक जनशक्तिका उत्पादन गर्न सीप विकास तालिम केन्द्र हेटौडा संग समन्वय गरिनेछ ।

52. गरिबी न्यूनिकरणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको माध्यमबाट सिपविकास सहित प्रविधि उपलब्ध गराई १०० जनालाई उद्यमी बनाउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
53. नगर स्तरीय उद्योग वाणिज्य संघ स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।

पर्यटन तथा संस्कृति संरक्षण तथा प्रवर्द्धन

54. आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न नगर क्षेत्रमा रहेका पर्यटकिय क्षेत्रहरूको पहिचान तथा विकास गर्न पर्यटन प्रोफाईल निर्माण तथा पर्यटन विकास गुरुयोजना तयार गरिनेछ ।
55. सिन्ती ,चित्राम तथा गैरेबारी झरनासम्म पुग्ने पहुँच मार्ग निर्माण गरी आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
56. क्यानोनिङ्ग, जीपफ्लायर, ट्रेकिङ्ग, हाईकिङ्ग जस्ता साहसिक पर्यटन विकासको संभावनाहरूको खोजी गरी त्यस्ता क्षेत्रमा निजी क्षेत्रसंगको साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
57. सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई नगरक्षेत्रका पर्यटकिय स्थल भ्रमण गराउने वातावरण मिलाईनेछ ।
58. नगर क्षेत्रमा रहेका पर्यटकिय स्थल तथा पार्कको संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
59. स्थानीय भाषा धर्म तथा सबै जातजातीहरूको संस्कृति संरक्षण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
60. पर्यटन विकास तथा संस्कृति संरक्षण एवं पर्यटन पूर्वाधारलाई प्रार्थमिकता दिईनेछ ।
61. निजी क्षेत्रसंगको साझेदारीमा होमस्टे स्थापना गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
62. कालिका नगर भित्र पार्क निर्माण कार्यलाई आगाडि बढाईने छ । गढुवा चोकमा रहेको पार्कलाई बालवाटिकाको रूपमा विकास गर्ने तर्फ पहल गरिने छ ।
63. उदयपुर सामुदायिक वनसंगको साझेदारीमा वन भित्रको पार्कमा कफी सप सहितको निशुल्क वाईफाईको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
64. कालिका नगरपालिका भित्रको साहित्य कला संस्कृति दर्शन विकास संरक्षण र प्रवर्द्धनको निम्ती कालिका प्रज्ञा प्रतिष्ठान गठन गरिनेछ ।

सहकारी क्षेत्र

65. कालिका नगरपालिका कार्यक्षेत्र रही संचालनमा रहेका सहकारी संस्थाहरूको सहकार्यमा परिचय सहित विवरण खुलेको प्रोफाइल निर्माण गरी प्रकाशन गरिने छ । सहकारी संस्थाहरूको नियमनलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
66. कृषि तथा पशुपालन सहकारी क्षेत्रसंग सहकार्य गरी साझेदारीका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
67. सहकारीका व्यवस्थापक वा लेखामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई कोपोमिस सम्बन्धी तालिम सहकारी विभागसंगको सहकार्यमा उपलब्ध गराईनेछ ।
68. वित्तिय संस्थाहरूको अनुगमन कार्यलाई अघि बढाईनेछ ।

राजस्व तथा बजार अनुगमन

69. नगरपालिका क्षेत्रभित्र करको दायरा बढाई राजस्व वृद्धि गर्ने तर्फ विशेष पहल गरिनेछ । राजस्व सुधार योजनालाई कार्यन्वयन गरिनेछ । करका दरहरूमा समसामयिक परिमार्जन गर्दै लगिनेछ । करका नयाँ स्रोतहरूको खोजी गरिनेछ ।
70. प्राकृतिक श्रोत र साधनलाई अधिकतम परिचालन गरी नगरको दिगो आर्थिक श्रोतको रूपमा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
71. दर्ता नगरी संचालनमा रहेका व्यवसायलाई करको दायरा भित्र ल्याउन पहल गरिनेछ । दर्ता भई नियमित रूपमा कर तिर्ने उद्योग व्यवसायको पहिचानको लागि विशेष स्टिकर (Green Sticker)को व्यवस्था गरिनेछ ।
72. बजारमा उपलब्ध हुने वस्तु तथा सेवाको गुणस्तर र मुल्य नियमन गर्न अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
73. नगर क्षेत्र भित्रका व्यवसायीलाई कर र नाप तौल तथा गुणस्तर सम्बन्धी तालिमको आयोजना गरिनेछ । डिजिटल तौलको प्रयोगमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।

शिक्षा युवा तथा खेलकुद

74. सामुदायिक विद्यालयहरूको भौतिक संरचनाहरूको सुक्ष्म मुल्यांकन गर्दै आवश्यकताको आधारमा संरचना निर्माण, मर्मत संभार तथा सेवासुविधा विस्तार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
75. विद्यालयमा निर्माण गरिने हरेक भौतिक संरचनालाई अपांगमैत्री, छात्रामैत्री र सिकाइमैत्री बनाइनेछ ।
76. विभिन्न कठिनाइका कारण विद्यालयको पहुँचमा नभएका र विचैमा विद्यालय छोडेका बालबालिकाहरूको पहिचान गरी विशेष प्रोत्साहन तथा सेवासुविधा उपलब्ध गराई विद्यालयको पहुँचमा ल्याइनेछ ।
77. विद्यालयको व्यवस्थापकीय क्षमतामा अभिवृद्धि गरी बालमैत्री वातावरणमा गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्न विद्यालय व्यवस्थापन समिति, प्रधानाध्यापक, शिक्षक एवं अभिभावक संघका पदाधिकारीहरूको लागि क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
78. नगरपालिका भित्र राम्रो अभ्यास गरेका विद्यालयहरूको अवलोकन गरी अनुभव आदान प्रदान गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
79. 'कालिका नगरपालिकाको आवश्यकता, गुणस्तरीय शिक्षा, हाम्रो प्रतिवद्धता' भन्ने नाराका साथ नगरपालिका भित्र संचालित सबै तहका विद्यालयहरूमा समान रूपले गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित हुने वातावरण सृजना गर्न अभियान संचालन गरिनेछ ।
80. गुणस्तरीय शिक्षण सिकाइको वातावरण सृजना गर्न सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा उपयुक्त बालमैत्री सिकाइ वातावरण, व्यवस्थापनका साथै कक्षाकोठामा आधारित पेशागत सहयोगको पद्धतिलाई सुदृढ र सक्रिय बनाइनेछ ।
81. स्वस्थ शैक्षिक प्रतिस्पर्धाको वातावरण सिर्जना गर्न न्यूनतम गुणस्तरको मापदण्ड निर्धारण गरी हरेक विद्यालयमा रहेका बालविकास केन्द्रहरूलाई नमूनाको रूपमा सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
82. कालिका नगरपालिका भित्र गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्न सुक्ष्म अनुगमन प्रणालीको विकास गरी सूचकका आधारमा निरन्तर मुल्यांकन गर्ने र मुल्यांकनका आधारमा विद्यालय, प्रधानाध्यापक तथा शिक्षकहरूलाई पुरस्कार तथा प्रोत्साहन प्रदान गरिनेछ ।
83. राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले गरेको व्यवस्था अनुरूप कक्षा एक देखी आठसम्म स्थानीय पाठ्यक्रम "मेरो प्यारो कालिका" को पठनपाठन गराउने नीति लिईनेछ । हाल सञ्चालन भईरहेको नगरस्तरीय कक्षा आठको परीक्षा व्यवस्थापनमा थप सुधार गरिनेछ ।

84. ग्रामिण क्षेत्रका सिमान्तकृत बालवालिकाहरूको लागि छात्रावास निर्माण तथा संचालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
85. विद्यालयमा विद्यार्थीले सिकने र टिक्ने वातावरण सुनिश्चित गर्न निशुल्क पाठ्यपुस्तक वितरण, छात्रवृत्तिको व्यवस्था, दिवा खाजा एवं स्यानिटरी प्याड वितरण जस्ता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
86. विद्यार्थी संख्या, भौगोलिक अवस्था र स्थानीय आवश्यकताको आधारमा विद्यालयहरूको मुल्यांकन गरी शिक्षक दरवन्दी मिलान तथा विद्यालय समायोजन कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
87. समायोजनबाट खाली भएका र नगरपालिकाको बीच भागमा रहेका विद्यालयलाई प्राविधिक शिक्षालयको रूपमा विकास गर्न सम्भाव्यता अध्ययन कार्य अघि बढाइनेछ ।
88. कालिका कलेजको स्थापनाका लागि आवश्यक पहल र समन्वय गरिनेछ ।
89. विद्यालयमा रहेको विषयगत शिक्षक दरवन्दी अभावलाई कम गर्न गणित, विज्ञान र अंग्रेजी विषय शिक्षण गर्ने स्वयंसेवक शिक्षकको व्यवस्थाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
90. शिक्षा क्षेत्रको योजनावद्ध विकास मार्फत गुणस्तरीय शिक्षामा समतामुलक पहुंच सुनिश्चित गराउन पाँच वर्षे नगर शिक्षा योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
91. विद्यार्थीहरूलाई नियमित पठनपाठनका अतिरिक्त अन्य सृजनात्मक क्रियाकलापमा संलग्न गराउन अन्तरनिहित प्रतिभा प्रस्फुटन गराउन नगरस्तरीय र विद्यालय स्तरीय अतिरिक्त क्रियाकलाप तथा खेलकुद प्रतियोगिताहरू संचालन गरिनेछ । यसको लागि विद्यालयहरूलाई नगद तथा वस्तुगत सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।
92. विद्यालयको व्यवस्थापकीय अवस्था सुधार गरी गुणस्तरीय शिक्षा पद्धति सुनिश्चित गर्न कार्य सम्पादन सूचक निर्माण गरी प्रधानाध्यापकसंग कार्य सम्पादन करार गरिनेछ । कार्य सम्पादन सूचकका आधारमा मुल्यांकन गरी विद्यालय एवं शिक्षकहरूलाई थप प्रोत्साहन उपलब्ध गराइनेछ ।
93. विद्यालयमा आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी शिक्षण सिकाई क्रियाकलापलाई प्रविधिमैत्री बनाउन विद्यालयहरूलाई सूचना प्रविधिका सामग्रीहरू उपलब्ध गराइनेछ ।
94. कालिका नगरपालिका भित्र स्थायी बसोबास गर्ने र सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गरी प्राविधिक शिक्षा अध्ययन गर्ने छात्रछात्राहरूलाई प्राविधिक शिक्षा छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

95. खेलकुद सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा समन्वयको लागि नगरस्तरीय खेलकुद विकास समिति गठन गरिनेछ । राष्ट्रपति रनिंग शिल्ड प्रतियोगिता, मेयर कप प्रतियोगिता एवं नगरस्तरीय विभिन्न खेलकुद कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
96. युवा लक्षित कार्यक्रमहरू युवाहरूकै सहभागितामा संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
97. शिक्षा युवा तथा खेलकुदसंग सम्बन्धित कार्यक्रम संचालन गर्दा सरकारी, गैर सरकारी र निजी संस्थाहरूसंग सहकार्य गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

स्वास्थ्य सेवा

98. कालिका नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने अति विपन्न घर-परिवार पहिचान गरी निशुल्क स्वास्थ्य बीमा गर्ने नीति लिईनेछ ।
99. पोषण सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गरी आगामी पाँच वर्षभित्रमा कालिका नगरपालिकालाई पोषण मंत्री नगरपालिका बनाउन बहुक्षेत्रीय पोषण योजना कार्यान्वयन गरिनेछ ।
100. महिलाहरूमा हुने पाठेघरको क्यान्सर रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न तथा पाठेघर खस्ने समस्याको पहिचान गरि समयमै उपचार गराउन आवश्यक ब्यबस्था मिलाइनेछ ।
101. कोभिड-१९ लगायतका महामारीसंग जुध्न आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको सुदृढीकरण गरिनेछ । कोभिड बिरुद्धको खोप अभियानलाई छिटो र प्रभावकारी रूपमा अघि बढाईनेछ ।
102. कालिका नगर अस्पतालमा भौतिक पूर्वाधार, प्रविधि, उपकरण र बिशेषज्ञ चिकित्सकको व्यवस्था गरी गुणस्तरीय, छरितो र प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ ।
103. सुरक्षित मातृत्व सेवाको लागि विद्यमान वर्थिङ्ग सेन्टरहरू (Birthing Center) को सुदृढीकरण गरिनेछ । दुइ वर्ष मुनिका बच्चाहरूलाई पूर्णखोप सुनिश्चित गरिनेछ ।
104. एक वडा एक स्वास्थ्य संस्था नीति अनुरूप बाँकी रहेको सबै वडामा स्वास्थ्य संस्था भवन निर्माण गरी गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवा वडा तहबाट नै संचालन गर्ने ब्यबस्था गरिनेछ ।
105. अस्पताल र स्वास्थ्य चौकीहरूमा थप स्वास्थ्य सुबिधा तथा प्रयोगशाला परिक्षण सेवाहरू बिस्तार गरिनेछ ।
106. कालिका नगरपालिकामा सेवारत सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको मनोबल उच्च राखी सामाजिक सेवामा परिचालन गरिनेछ साथै ६० बर्ष उमेर पुगी सकेका सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूलाई सम्मानजनक बिदाइ गरिनेछ ।
107. अतिविपन्न सुत्केरी महिलाहरूको लागी पोषण खर्चको व्यवस्था गरिनेछ ।

108. यस नगरपालिका अन्तर्गत वडा नम्बर ७ मा रहेको नागरिक आरोग्य केन्द्रलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पर्ने औषधि तथा उपकरणको ब्यबस्थापन गरिनेछ ।
109. कालिका नगरपालिका मा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीहरूको सेवा समय सापक्ष रूपमा गुणस्तरीय बनाउन विभिन्न क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
110. ८० वर्ष माथिका ज्येष्ठ नागरिक तथा रातो कार्ड पाएका अपांगता भएका व्यक्तिहरूलाई घरमै गएर स्वास्थ्य परिक्षण गरिनेछ ।

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

111. संघीय सरकारले जारी गरेको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीतिलाई स्थानीयकरण गरी आवश्यक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ। लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट (Gender Budget) तर्जुमा पद्धतिलाई संस्थागत गरिनेछ । नगरपालिकाको बजेट तथा कार्यक्रमको लैङ्गिक परिक्षण (Gender Audit) गरिनेछ ।
112. नगरपालिका भित्र बन्ने नयाँ सार्वजनिक भौतिक संरचना तथा भवनहरू महिला, बालबालिका,ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता मैत्री बनाउने नीति लिईनेछ ।
113. बालमैत्री कालिका नगरपालिका घोषणा गर्न अभियान सञ्चालन गरिनेछ । अभिभावकविहिन बालिकाको विशेष संरक्षणको लागि 'उपमेयरसंग बालिका' कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
114. महिला,बालबालिका, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति,विपन्न,असहाय,दलित,आदिवासी जनजाती तथा सिमान्तकृत समुहको हकहित एवं संरक्षणको लागि क्षमता विकास, आयआर्जन तथा सिपमूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
115. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धिको लागि महिला पुरुष समविकास, लोकसेवा तयारी कक्षा लगायत सृजनशिल कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
116. लैङ्गिक हिंसा निवारण, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार नियन्त्रणका लागि विभिन्न किसिमका सचेतनामुलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
117. महिला तथा बालबालिकाहरू कुनै पनि किसिमका हिंसाजन्य,दुर्व्यवहार वा जोखिममा परेमा तल्काल उद्धार गर्न लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष तथा बाल संरक्षण कोष परिचालन गरिनेछ .
118. महिला तथा बालबालिकाहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

119. बालश्रम,बालविवाह तथा बहुविवाहलाई निरुत्साहित हुने कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

120. बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिकहरूको वडा स्तरिय / नगर स्तरिय समितिहरू गठन र परिचालन गरिनेछ ।

121. ६० वर्ष माथीका ज्येष्ठ नागरिकहरूको परिचय-पत्र वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिदै ज्येष्ठ नागरिकलाई सेवा सुविधामा सहजता र पहुँच पुर्याउन वडास्तरबाट परिचयपत्र वितरण गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।

122. “फालौ हामीले समाजका विकृतीका वन्धन, गरौ सबैले ज्येष्ठ नागरिकको सम्मान” भन्ने कुरालाई आत्मसात गर्दै ज्येष्ठ नागरिकहरूको विश्राम स्थल, धार्मिक भ्रमण तथा पुस्तान्तरण बिच अनुभव आदानप्रदान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

123. अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । ग वर्ग (मध्यम अपाङ्गता) पहेंलो परिचय पत्र प्राप्त व्यक्तिहरूको भत्तालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

गैर-सरकारी संस्था परिचालन

124. गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई नगरपालिकाको सामाजिक विकास, सचेतनामुलक अभियान र जनपरिचालनका क्षेत्रमा परिचालन गर्ने नीति लिईनेछ ।

125. गैर-सरकारी संस्थाहरूले नगर क्षेत्रभित्र कार्यक्रम संचालन गर्नु अघि नगरपालिकाको अनिवार्य सहमती लिनुपर्ने, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट नगरसभाबाट स्वीकृत गर्नुपर्ने तथा कार्यक्रमको प्रगति विवरण नियमित रूपमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।

126. वार्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा नगरपालिका र गैर-सरकारी संस्था बीच साझेदारी र सहकार्यमा जोड दिईनेछ । गैर-सरकारी संस्थाका क्रियाकलापहरूलाई पारदर्शी र उत्तरदायी बनाईनेछ ।

पूर्वाधार बिकास_

127. नगरपालिकाको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा संभव भएसम्म धेरै जनसंख्या र भुगोल समेट्ने गरी ठुला पूर्वाधार आयोजना निर्माण गर्न प्राथमिकता दिईनेछ ।

128. नगरस्तरीय पूर्वाधार आयोजनाको हकमा रु. दस लाख र वडास्तरीय आयोजनाको हकमा रु.पाँच लाख भन्दा बढी लागत भएका पूर्वाधार सम्बन्धी आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

129. समपुरक तथा विशेष अनुदानमा संचालित सबै तथा नगरपालिका बाट संचालित वीस लाख माथिका आयोजनाहरू प्रतिस्पर्धात्मक खरिद विधी तथा प्रक्रिया मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । तर विशेष कारण खुलाई कार्यपालिका बाट अन्य विधि बाट गर्न सकिनेछ ।
130. नगरस्तरीय र ठुला प्रकृतिका आयोजना सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित उपभोक्ता/समुदाय एवं लाभग्राहीहरूको बढी भन्दा बढी लागत (नगद) साझेदारी र योगदानलाई सुनिश्चित गरिनेछ । उपभोक्ता समिति/निर्माण समिति मार्फत आयोजना सञ्चालन गर्दा लागत साझेदारीमा एकरूपता कायम गरिनेछ ।
131. आयोजना कार्यान्वयन प्रक्रियालाई सहज, व्यवस्थित, गुणस्तरीय र पारदर्शी बनाउन रु तीन लाख भन्दा माथिका आयोजनाको हकमा उपभोक्ता समिति/निर्माण समितिका अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षलाई योजना सञ्चालन पूर्व अभिमुखिकरण तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
132. नगरस्तरीय आयोजनाहरूको हकमा आवश्यकता अनुसार पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन, सम्भाव्यता अध्ययन एवं वातावरणीय अध्ययन गरी छनौट एवं कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइनेछ ।
133. नगरपालिकामा चक्रपथको अवधारणा अनुरूप नगर भित्रका सहायक सडकहरूलाई मुख्य सडक संजालसंग जोड्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ । सबै सडकहरू क्रमशः कालोपत्रे गर्दै लगिनेछ । पहाडी सडक बाह्रै महिना संचालन हुने गरी स्तरोन्नती गर्ने कार्यलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।
134. नगरपालिकाको निर्माणाधिन प्रशासनिक भवन, वडा कार्यालय भवनहरू तथा स्वास्थ्य संस्था भवनहरू तोकिएको समयमै निर्माण सम्पन्न गरी सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
135. नगरपालिकाको वार्षिक योजना तर्जुमाका क्रममा छनौट भएका प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरूको सुची तयार गरी आयोजना बैंक (Project Bank) स्थापना गरिनेछ । आगामी वर्ष देखी सोही बैंकबाट आयोजना छनौट गरी कार्यान्वयन गर्दै लैजाने परिपाटी विकास गरिनेछ ।
136. नगरस्तरीय आयोजना बैङ्कमा रहेका आयोजनाहरूको हकमा आवश्यकता अनुसार पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन, सम्भाव्यता अध्ययन तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) तयार गरी संघ, प्रदेश र नगरपालिकाको स्रोतबाट क्रमशः कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइनेछ ।
137. आगामी आर्थिक वर्षको लागि कम्तिमा दुइवटा आयोजनाहरू नगरस्तरीय गौरवका आयोजनाको रूपमा छनौट गरी बहुवर्षीय आयोजनाको रूपमा सञ्चालन गर्न विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरिनेछ ।

138. नगरक्षेत्र भित्रका सडकहरु कालोपत्रे वा स्तरोन्नती गर्दा नेपाल शहरी सडक मापदण्ड (Nepal Urban Road Standard- 2076) र नेपाल सडक मापदण्ड (Nepal Road Standard 2070) मा रहेका प्रावधानहरुको आधारमा कालोपत्रे वा स्तरोन्नती गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
139. नगरक्षेत्र भित्र विविध कारणले निर्माण सम्पन्न हुन नसकी अधुरा रहेका आयोजनाहरु सम्पन्न गर्ने र एक भन्दा बढी वडा समेट्ने आयोजनाहरुलाई प्राथमिकता दिई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
140. पूर्वाधार आयोजनाहरु तर्जुमा गर्दा बाल मैत्री, अपाङ्ग मैत्री र बातावरणमैत्री प्रावधानलाई समावेश गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
141. पूर्वाधार साझेदारी कोष स्थापना गरी उपभोक्ता समिति, वडा, संघ र प्रदेशसंगको साझेदारीमा आयोजना सञ्चालन गर्ने नीति लिईनेछ ।
142. नगरक्षेत्र भित्र दिर्घकालीन यातायात व्यवस्थापन तथा सडक सञ्चालन आवश्यकताको पहिचान गरी नगरस्तरीय यातायात गुरुयोजना (Municipal Transportation Master Plan) तयार गरी नगरका सडकहरुको बैज्ञानिक वर्गीकरण गरी सडक अधिकार क्षेत्र (Right of Way) निर्धारण गरी लागू गरिने छ ।
143. निर्माण सम्पन्न भएका पूर्वाधारको उपयोग र दिगो व्यवस्थापनका लागि मर्मत सम्भार कोष (Infrastructure Maintenance Fund) स्थापना गरिनेछ । मर्मत कोषको सञ्चालनका लागि यस सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी लागू गरिनेछ ।
144. स्वीकृत वार्षिक योजनाको समग्र कार्यान्वयन स्थिति मूल्याङ्कन गर्ने र मूल्याङ्कन प्रतिवेदनका आधारमा आगामी बर्षको योजना तर्जुमा गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
145. निर्माण सम्पन्न भएका रु पचास लाख भन्दा बढि बजेट लगानी भएका आयोजनाहरुको प्रभाव मुल्याङ्कन (Impact Evaluation) गरिनेछ । प्रभाव मुल्याङ्कनको सुझावका आधारमा आगामी बर्षको योजना तर्जुमा गर्ने नीति लिइनेछ ।
146. समग्र नगरको फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि Reduce, Reuse र Recycle (3R) सिद्धान्त अनुसार सबै प्रकारका श्रोतबाट उत्पादन हुने फोहोरमैला वर्गीकरण गरी व्यवस्थापन गर्न पहल गरिनेछ ।
147. नगर क्षेत्रमा औद्योगिक बिकासका लागि औद्योगिक पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी सम्भाव्यता अध्ययन कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
148. नगरस्तरीय यातायात गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरे बमोजिमका नगरस्तरीय सडकहरुको अभिलेख (Road Inventory) तयार गरी सडक मर्मत तथा स्तरोन्नती गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । साथै नगर यातायात सञ्चालन गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

149. नगर क्षेत्रमा निर्मित पूर्वाधारहरुको कम्प्युटरकृत अभिलेख (Computerized Data Base) तयार गर्न आवश्यक सफ्टवेयर (Software) व्यवस्था गरी पूर्वाधार बिकास निर्माण कार्यको एकिकृत अभिलेख (Record system) तथा प्रतिवेदन तयार गर्ने ब्यबस्था गरिनेछ।
150. नगरपालिकामा हुने विकास आयोजनाको निर्माण र निर्माण सामग्रीहरुको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न नगरपालिकामा निर्माण सम्बन्धी एक आधुनिक प्रविधियुक्त प्रयोगशाला (Lab) ब्यवस्थापन र संचालन गर्ने कार्यलाइ निरन्तरता दिइनेछ।
151. भू-उपयोग नक्सांकन गरी उपयुक्त भौगोलिक बनौट समेतलाई ध्यान दिइ भू-उपयोग नीति अनुसार पूर्वाधार तथा संरचनाहरुको बिकास गरिनेछ।
152. यस नगरपालिकाको वडा नं. १, २, ३, ४, ६, र ७ मा बर्षेनी बुङ्ग – थाड खोला तथा ट देखि ११ सम्मको कयर खोलाको बाढीबाट हुदै आएको जनधनको क्षतिलाइ स्थायी रूपमा समाधान गर्न सम्बन्धित निकायहरुको समन्वयमा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन एवं वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरी आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाइनेछ।
153. बिश्वब्यापी जलचक्र तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन कार्य समेतलाई ध्यान दिई जमिनको सतहि सिंचाइका आयोजनाहरुलाई प्राथमिकताका साथ व्यवस्थित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।

भवन, आवास तथा शहरी विकास

154. ब्यबस्थित र सुरक्षित सहरी बिकासका लागि नगरपालिकाबाट भवन निर्माण तथा बस्ती बिकास सम्बन्धी भवन मापदण्ड (Building By-Laws) तयार गरी लागु गरिनेछ।
155. खेतियोग्य जग्गा (कृषि क्षेत्र) वा गैह्र कृषि क्षेत्र निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि स्थानीय भू-उपयोग परिषद् मार्फत कृषि क्षेत्र र गैह्र कृषि क्षेत्र वर्गीकरण गर्ने नीति लिईनेछ।
156. नगरक्षेत्रको जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना (Land Use Plan) तयार गरी सोको आधारमा पूर्वाधार एवं भवन निर्माण तथा बस्ती बिकास गर्ने नीति लिईनेछ।
157. घर भवन निर्माण गर्दा अनिवार्य रूपमा नक्सा पास गर्नुपर्ने ब्यवस्थालाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ। नक्सा पास कार्यलाई प्रविधिमैत्री (On-line) बनाईनेछ। यससंग सम्बन्धित कागजातहरुलाई विद्युतीय माध्यमबाट सुरक्षित राख्नको लागि सफ्टवेयर (Software) जडान गर्ने ब्याबस्था मिलाई कार्य सम्पादन गरिनेछ।
158. कालिका नगर क्षेत्र भित्र भूकम्प प्रतिरोधी घर निर्माणको लागि डकर्मी/सिकर्मी तालिम सञ्चालनका साथै भवनसंहिता पालनाको लागि सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।

159. भुमिहिन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीहरूको लागि व्यवस्थापन गर्न सम्बन्धित निकायसँग समन्वय र सहकार्य गरी जग्गाधनी प्रमाणपत्र वितरण गरिनेछ ।

160. 'मेयर आवास कार्यक्रम' अन्तरगत सुरक्षित आवास निर्माण गरी हस्तान्तरण गरिनेछ । चेपाङ तथा बिपन्न आवास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ । खरको छाना विस्थापन गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ ।

वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

161. वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धनका लागि सरकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गरी सौर्य उर्जा, बायोग्यास उत्पादन र प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

162. "स्वच्छ कालिका, हरित कालिका" भन्ने नारालाई आत्मसात गर्दै खुला स्थानमा वृक्षारोपण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । घरनक्सा पास गर्दा अनिवार्य रूपमा घर कम्पाउण्डमा कम्तीमा दुई वटा वृक्षारोपण गर्नु पर्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य गरिनेछ ।

163. सडक निर्माण गर्दा वायो ईन्जिनियरिङ्ग, वृक्षारोपण गर्ने र खुल्ला स्थानमा पार्क निर्माण एवं हरियाली प्रवर्धन गरिनेछ ।

164. वन पैदावारको चोरी निकासी रोक्ने कार्यमा सामुदायिक वन तथा सम्बन्धित संस्थासंग आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।

165. सामुदायिक वनमा तेजपत्ता, चिउरी, वेत, वेतबाँस, अमृसो, वावियो र अन्य आय आर्जन हुने वनस्पतीहरूको वृक्षारोपण गरी वनलाई आयआर्जन गर्ने स्रोतको रूपमा विकास गर्ने नीति लिईनेछ ।

166. प्रत्येक वडामा उद्यान निर्माण गर्न 'एक वडा एक उद्यान'को कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

167. सार्वजनिक जग्गाहरूको संरक्षण गर्न अभिलेखीकरण गर्ने, अतिक्रमण हटाउने र तारवार गरिने छ ।

168. सार्वजनिक-निजी साझेदारीमा नगरपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि अध्ययन अनुसन्धानको कार्य अघि बढाईनेछ । शहरी क्षेत्रमा ढल निर्माण कार्यलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

169. स्थानीय सञ्चार माध्यम, गैसस र निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गरी वातावरणीय सुधार तथा प्रदुषण नियन्त्रणको लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

170. भूसंरक्षण, नदी कटान तथा वातावरण व्यवस्थापनका कार्यलाई एकिकृत रूपमा संचालन गरिने छ ।

171. सामुदायिक वनक्षेत्रमा पोखरी निर्माण, मूल तथा सिमसार क्षेत्रको संरक्षण गरिने छ ।
172. नदिजन्य पदार्थ उत्खनन र प्रयोग गर्दा अनिवार्य रूपमा वातावरणीय अध्ययन गरिने छ ।
173. जैविक विविधताको संरक्षण गरी जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा असरहरूको न्यूनिकरण गर्ने कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।
174. नगरक्षेत्रमा हुनसक्ने चट्याङ्ग, विद्युतीय सर्किट तथा आगलागीबाट हुने क्षतिको न्यूनिकरण गर्न अर्थिङ्ग गर्ने साथै बारुणयन्त्रको सेवालाई अझै प्रभाकारी बनाईनेछ ।
175. नगरक्षेत्रमा सम्भावित बाढी, पहिरो, भू क्षय, भुकम्प, हावाहुरी जस्ता प्रकृतिक विपत्तीबाट धनजनको क्षति न्यूनिकरण गर्ने कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।
176. जंगली जनावरको आक्रमण, सर्पको डसाई र हैजा झाडापखला जस्ता गर्मी मौसममा हुनसक्ने प्रकोप तथा जाडोयाममा शितलहरबाट हुनसक्ने परिस्थितिको सामना गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
177. विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना, पूर्व तयारी, राहत, उद्धार तथा पुनर्स्थापनाका कार्यहरू प्राथमिकताका साथ संचालन गरिनेछ ।
178. सवारी दुर्घटना न्यूनिकरण गर्न नगरका विभिन्न स्थानमा डिभाईडर ट्राफिक संकेतहरूको व्यवस्था गरी ट्राफिक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
179. वुडखोलालाई थाडखोलामा डाईभर्सन गरि बाढीबाट हुने प्रकोपलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक पर्ने डिपिआर निर्माण तयार गर्ने तथा डाईभर्सनबाट तल्लो तटिय क्षेत्रमा पर्ने प्रभावलाई न्यूनिकरण गर्न ड्यामनिर्माण गर्ने कार्य सञ्चालन गरिनेछ ।
180. विपद्का समयमा तत्काल उद्धार तथा राहत वितरणका लागि आवश्यक पर्ने अति आवश्यक वस्तुहरू (वाल्टि, त्रिपाल, खाना पकाउने भाँडा सेट आदिको) खरिद गरी भण्डारण गर्ने तथा विपद् पूर्वतयारीको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
181. बढ्दो जनसंख्या तथा वनविनासका कारण जमिनमुनी रहेको पानीको सतहको अधिक प्रयोग वाट आउन सक्ने सम्भावित जोखिम अध्ययन गरी, जोखिम न्युनीकरणका लागि वर्षातमा उत्पादन हुने पानीको हार्भेस्टिङ्ग गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
182. शक्ती खोला टुमटी खोला सिद्धि खोला, सिन्तिखोला, कयर खोला लगायतका खहरे खोलामा तटवन्धन कार्य अगाडि वढाई नदि नियन्त्रणको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

संस्थागत विकास,सुशासन तथा क्षमता अभिवृद्धि

183. नगर कार्यपालिकाको विषयगत शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई निजहरूले सम्पादन गर्ने कामको आधारमा आवश्यकता पहिचान गरी क्षमता अभिवृद्धी सम्बन्धी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।

184. नगरपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू, विषयगत समितिका पदाधिकारीहरू, उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरू र टोल विकास समितिहरूको क्षमता विकास गर्ने कामलाई निरन्तरता दिइने छ ।

185. न्यायिक समिति, मेलमिलाप केन्द्रका पदाधिकारी एवं मेलमिलापकर्ताहरूलाई आवश्यकता पहिचान गरी गुणस्तरीय न्याय सम्पादन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धीका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । न्याय सम्पादनलाई व्यवस्थित बनाउन न्यायिक ईजलास तयार गरिनेछ ।

186. नगरपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन (O&M) सर्वेक्षण गरी प्रत्येक शाखा,उपशाखा,ईकाई एवं वडा कार्यालयहरूमा दरवन्दी अनुरूप आवश्यक कर्मचारी व्यवस्थापन गरिनेछ । कर्मचारीहरूले सम्पादन गर्ने काम, कर्तव्य, अधिकार र जिम्मेवारीको कार्य विवरण तोकी सेवा प्रवाहलाई सरल चुस्त र दुरुस्त बनाईनेछ ।

187. वार्षिक खरिद योजना तयार गरी एक वर्षको लागी आवश्यक मालसामान, परामर्श सेवा र निर्माण कार्य खरिद गर्दा सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयको e-GP Portal को माध्यम अपनाइ खरिदलाई प्रतिष्पर्धात्मक र पारदर्शी बनाईने छ ।

188. नगरपालिकामा घटेका सबै व्यक्तिगत घटना ३५ दिन भित्र दर्ता गराउने अभियान संचालन गरिने छ । यस अभियानमा महिला स्वयंसेविका र स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई समेत परिचालन गरिनेछ ।

189. बालबालिकालाई दिइने दोस्रो खोपको लागि अनिवार्य रूपमा जन्मदर्ता प्रमाण-पत्र पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरी पाँच वर्ष भित्रका सबै बालबालिकाको जन्मदर्ता सुनिश्चित गरिनेछ ।

190. नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूको उत्प्रेरणा र मनोबल अभिवृद्धिको लागि आन्तरिक आयस्रोत समेतलाई विश्लेषण गरी कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन पद्धति लागु गर्न अध्ययन गरिनेछ ।

191. सबै वडा कार्यालयहरूबाट अनलाइन घटना दर्ता र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सहायक कर्मचारीहरूलाई अभिमुखीकरण तालिम दिईनेछ ।

192. नगरपालिकाको सेवा प्रवाहको बारेमा सेवाग्राहीलाई जानकारी दिन डिजिटल वडापत्रको व्यवस्था, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परिक्षण, गुनासो सुन्ने संयन्त्रको व्यवस्था, सेवाग्राही सन्तुष्टी सर्वेक्षण, वेबसाईटमा सूचनाहरू समयमै अद्यावधिक गर्ने, प्रत्येक वडामा समेत ई-हाजिरीको व्यवस्था गरी सुशासनका औजारहरू मार्फत पारदर्शिता र उत्तरदायित्व अभिवृद्धि गरिनेछ ।
193. नगर प्रहरीको व्यवस्था गरी नगरपालिकाले गर्ने नियमन सेवालार्ई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाईने छ ।
194. मुलुक भित्रका स्थानीय तहहरूले कार्यन्वयनमा ल्याएका असल अभ्यासहरूको अनुकरण गर्न कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरूलाई अध्ययन अबलोकन भ्रमणको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
195. शाखा र वडा कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरू बिदामा बसेको वखत समेत शाखा र वडा कार्यालयको सेवा नरोकिने गरी बैकल्पिक व्यवस्था मिलाइनेछ । नगरपालिकामा कार्यरत सेवा करारका कर्मचारीहरूलाई कार्यसम्पादनका आधारमा समसामयिक सेवासुविधा प्रदान गरिनेछ ।
196. प्रत्येक वडा कार्यालय र नगर क्षेत्र भित्रका संबेदनशिल सार्वजनिक स्थलमा सिसि क्यामेरा जडान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
197. मोवाइल मार्फत जनगुनासो सुन्ने र नगरपालिकाको सबै गतिबिधि हेर्न मिल्ने गरी मोवाइल एप्स निर्माण गरिनेछ ।
198. प्रत्येक वडामा लागु औषध दुर्व्यसनी विरुद्ध सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नुका साथै सन्देशमूलक होर्डिङ बोर्ड राखिनेछ ।
199. भुक्तानी प्रकृत्यालाई EFT मार्फत गरी चेकरहित र नगद रहित कारोबारलाई प्रथामिकता दिईनेछ ।
200. हाल कायम भएको बेरुजु घटाउन र बेरुजुमा कमी ल्याउन विशेष कार्यक्रम ल्याईनेछ ।
201. सबै वडा कार्यालय बाट राजस्व उठाउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
202. नगरपालिका भित्र सुरक्षा व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित निकायसंग समन्वय गरी आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

सूचना तथा संचार

२०३. सूचनाको हक वमोजिम सूचनाको सहज पहुँचको ब्यवस्था गरिनेछ ।

२०४. एक सय वाट क्षमता रहेको एफ. एम रेडियो नगरपालिकाले संचालन गर्ने ब्यवस्था मिलाउनेछ । पत्रकारहरुको क्षमता अभिवृद्धिको लागि सहयोग गरिनेछ । पत्रकारहरुको दुर्घटना विमा गरिने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।

धन्यवाद !!!

.